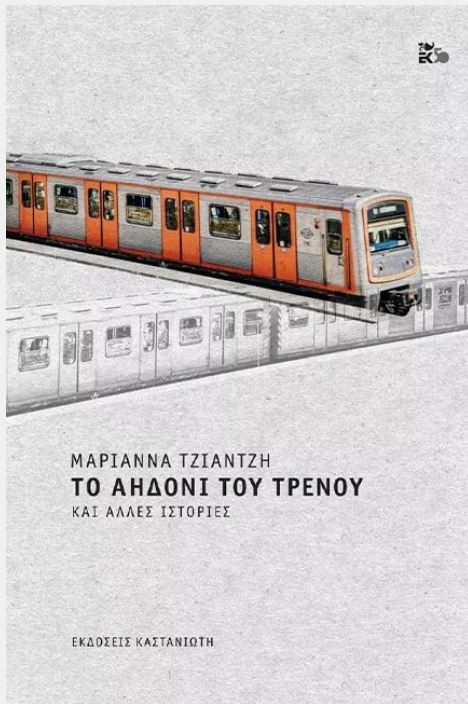

Όταν οι ιστορίες (και η Ιστορία) γράφονται από τους «από κάτω»

Αιμιλία Καραλή

Το αηδόνι του τρένου
Μαριάννα Τζιαντζή
εκδ. Καστανιώτη
Αθήνα Σεπτέμβριος 2021

Στην ταινία του **Βιμ Βέντερς** *Τα φτερά του έρωτα* (1987), ένας από τους αγγέλους πρωταγωνιστές της ταινίας κοιτάει από ψηλά τους κατοίκους του Βερολίνου να πηγαίνουν στη δουλειά τους και λέει: «*Η Γερμανία έχει τόσα κρατίδια όσα και κατοίκους. Και τα κρατίδια αυτά είναι κινητά. Ο καθένας κουβαλάει και το κρατίδιό του*».

Ο Γερμανός σκηνοθέτης με τον μεταφορικό του λόγο παρουσιάζει την έκπτωση του έμψυχου όντος (άνθρωπος- κάτοικος) σε άψυχο (κράτος). Και όχι σε κάτι απλώς άψυχο αλλά σε ένα ον βίαιο, ανταγωνιστικό, που αντιμετωπίζει τους άλλους σαν αντίπαλους, εχθρούς ή εκμεταλλεύσιμο υλικό.

Πολύτιμη η διαπίστωση και σε ένα μεγάλο βαθμό ορθή. Υπάρχουν όμως και άλλες οπτικές που μπορούν να πλησιάσουν σε ένα μεγαλύτερο βάθος και πλάτος τους ανθρώπους. Με αυτές προσεγγίζει τους ανθρώπους που πηγαίνουν στις όποιες δουλειές τους ή γυρνούν από αυτές η **Μαριάννα Τζιαντζή**, στην πρόσφατη συλλογή διηγημάτων της *Το αηδόνι του τρένου και άλλες ιστορίες* (Εκδόσεις Καστανιώτη).

Τα διηγήματα αυτά έχουν το καθένα τη δική του αυτοτέλεια, αλλά οι πρωταγωνιστές τους συναντιώνται και σε άλλα, αποκαλύπτοντας απρόσμενες συγγένειες και συμπτώσεις, ανταμώματα και φιλίες, έρωτες και χωρισμούς, λόγια και σιωπές. Θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε επίσης πρόσωπα και γεγονότα που έχουμε δει και σε προηγούμενα έργα της συγγραφέως, ιδωμένα από διαφορετική γωνία και ενταγμένα σε διαφορετική προοπτική· σαν ένα είδος εξέλιξης ή συνέχισής τους σε άλλα περιβάλλοντα.

Βάση των κύριων προσώπων-χαρακτήρων των ιστοριών του βιβλίου αποτελεί ο ηλεκτρικός, **Μετρό γραμμή 1** που λέμε σήμερα.

Είναι η αφετηρία από την οποία ξεκινούν οι περισσότερες ιστορίες για να απλωθούν όχι μόνο σε άλλους χώρους και τόπους αλλά και να εξακτινωθούν στον χρόνο, στο πώς βίωσαν και συμμετείχαν σε σημαντικά γεγονότα του τόπου μας αλλά και άλλων χωρών από τις οποίες ορισμένοι κατάγονται.

Οι πόρτες των βαγονιών δεν ανοίγουν ή κλείνουν για να μουν ή να βγουν μόνο οι επιβάτες αλλά και τομές στον χρόνο ή στον χώρο. Έτσι γίνονται και το όχημα για να εκφραστούν τα όνειρα, τα πάθη και τα παθήματα, οι πίκρες, τα βάσανα αλλά και οι χαρές και τα όνειρα των ανθρώπων· στιγμές που έζησαν και τους χάραξαν, εποχές που τους σφράγισαν. Κι από αυτές τις πόρτες μπαίνει και βγαίνει η πολύχρωμη και πολύγλωσση πλέον Αθήνα. Οι άνεργοι και οι μετανάστες, οι βασανισμένοι από την πολύχρονη οικονομική κρίση Έλληνες, οι διαδηλωτές και οι αδιάφοροι, οι πικρόχολοι και οι γλυκόλογοι, οι επαναστάτες και οι συμβιβασμένοι.

Τα διηγήματα έχουν το καθένα τη δική του αυτοτέλεια, αλλά οι πρωταγωνιστές τους συναντιούνται και σε άλλα, αποκαλύπτοντας απρόσμενες συγγένειες και συμπτώσεις, ανταμύματα και φιλίες, έρωτες και χωρισμούς, λόγια και σιωπές.

Η Μαριάννα Τζιαντζή προσεγγίζει τα πρόσωπα των διηγημάτων της πάντα με διάθεση να κατανοήσει τις πράξεις και τη συμπεριφορά τους. Η ειρωνεία και το χιούμορ που διατρέχει όλες τις αφηγήσεις βρίσκουν στο έργο της την ουσιαστική σημασία τους: ανατέμνουν, ανατρέπουν, αποκαλύπτουν αυτό με το οποίο είμαστε εξοικειωμένοι. Οι διακειμενικές της αναφορές ως αποτέλεσμα ποικίλων συνειρμών προσδίδουν μια ιδιαίτερη πρωτοτυπία στη διήγηση. Έτσι, για παράδειγμα, πολύ αρμονικά μπορούν να συσχετιστούν οι στριμωγμένοι σαν όρθιες σαρδέλες επιβάτες του τρένου με τους χορευτές του αργεντινικού τάγκο ή τους στρατιώτες στα χαρακώματα του πρώτου παγκόσμιου πολέμου που παρέμεναν όρθιοι ακόμη και νεκροί γιατί δεν υπήρχε χώρος ούτε να καταρρεύσουν.

Τα διηγήματα της συλλογής γράφονται τόσο απλά όσο κυλάει το νερό, τόσο σύνθετα όσο το νερό γίνεται ποτάμι, ορμητικό και καταστροφικό

Μια από τις ιδιαίτερες αρετές της συγγραφέως είναι η αξιοποίηση απλών καθημερινών αντικειμένων ως αφορμών για να αναπλαστούν ανθρώπινες καταστάσεις: ένα μπουκαλάκι νερό, ένας άσπρος γιακάς, ένα μαξιλάρι τυλιγμένο σε πλαστικό, ένα μαντίλι, μια τσάντα, ένας καφές, ένα ζευγάρι κάλτσες, ένα βάζο με μέλι. Με τον ίδιο τρόπο αξιοποιεί βλέμματα και λέξεις, ονόματα και χειρονομίες, για να δείξει τις αλλαγές στην ιστορία. Μια ιστορία γραμμένη από την εργασία των ανθρώπων, από την πιο κοπιαστική και βασανιστική, από την πιο φανταχτερή αλλά κενή και γελοία, από εκείνη που δημιουργεί και από αυτήν που καταστρέφει. Η ιστορία, σε όλες τις μορφές της, στα διηγήματα της συλλογής γράφεται πάντοτε **«από τους από κάτω»** και καθημερινά, τόσο απλά όσο κυλάει το νερό, τόσο σύνθετα όσο το νερό γίνεται ποτάμι, καμιά φορά ορμητικό και καταστροφικό.

Αυτές τις καταστροφές σχέσεων, χώρων, λέξεων, ανθρώπων, συνηθειών και αξιών αναδεικνύουν σε αρκετά σημεία τα διηγήματα **«του αηδονιού του τρένου»**. Οι ματαιώσεις όμως δεν εμφανίζονται ως ματαιοπονία ούτε η νοσταλγία σε αναπόληση **«παλιών καλών ημερών»**. Προσφέρονται ως αφορμές μνήμης, ως υπομνήσεις μιας συνεχούς παρουσίας που επιμένει, που περιμένει τα νέα **«αηδόνια»** να πάρουν δύναμη από αυτές και να τις **«κελαηδήσουν»** με τον δικό τους ρυθμό.

Δημοσιεύτηκε στο ΠΡΙΝ, 18-19/12/2021